NORAKSTS

Lieta Nr.C28385209

SKC-190/2016

S P R I E D U M S

Rīgā 2016.gada 20.maijā

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnesis referents A.Strupišs

tiesnese V.Cīrule

tiesnese I.Lauka

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 9.septembra spriedumu SIA "/Nosaukums/" prasībā pret /pers. B/ par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

A p r a k s t o š ā

[1] Rīgas pilsētas SIA "/Nosaukums/" 2009.gada 6.novembrī cēlusi prasību Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesā pret /pers. B/ par zaudējumu piedziņu, kurā lūgusi piedzīt no /pers. B/ 8120 Ls.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] Starp prasītāju kā aizņēmēju tās izpilddirektora /pers. B/ personā, un /pers. C/ kā aizdevēju 1999.gada 12.novembrī noslēgts līgums par aizdevuma 14 000 ASV dolāru piešķiršanu prasītājas vajadzībām ar atdošanas termiņu 35 kalendāro dienu laikā.

/pers. C/ minēto naudas summu iemaksājis skaidrā naudā prasītājas kasē, par ko atbildētājs viņam izsniedzis kases ieņēmumu orderi.

[1.2] /pers. C/ pieteicis prasītājai pretenziju un lūdzis atmaksāt aizdevumu.

Veicot /pers. C/ pretenzijā norādīto apstākļu pārbaudi, konstatēts, ka naudas plūsma 14 000 ASV dolāri nav atspoguļota prasītājas kases grāmatā un nauda pazudusi.

Starp prasītāju un /pers. C/ 2004.gada 21.jūlijā panākta vienošanās par aizdevuma atmaksu no prasītājas līdzekļiem. Laikā no 2004.gada 21.jūlija līdz 2005.gada 21.februārim prasītāja izmaksājusi /pers. C/ 14 000 ASV dolāriem ekvivalentu summu latos – 8120 Ls.

[1.3] Aizdevumu, kas piešķirts prasītājas vajadzībām, izlietojis bijušais tās izpilddirektors un dalībnieks, ar savu rīcību nodarot prasītājai

zaudējumus 8129 Ls.

Saskaņā ar Civillikuma 1779.pantu atbildētājam ir pienākums atlīdzināt zaudējumus. Konstatējami priekšnoteikumi pienākumam atlīdzināt zaudējumus, proti:

- konstatējama atbildētāja vaina – atbildētājs, pildot prasītājas izpilddirektora pienākumus, nav atspoguļojis prasītājai piešķirto aizdevumu kases grāmatā, atbildētājs tīšām nav izpildījis savus pienākumus;

- zaudējumu esamība – prasītāja izmaksājusi /pers. C/ naudu 8120 Ls;

- cēlonisks sakars starp atbildētāja prettiesisko rīcību un prasītājas zaudējumiem – prasītāja tai piešķirto aizdevuma summu 14 000 ASV dolārus nav varējusi izmantot, jo to savām vajadzībām izlietojis atbildētājs, bet aizdevuma summu /pers. C/ atmaksājusi tieši prasītāja.

Par atbildētāja prettiesisku rīcību liecina arī darbības, kas saistītas ar prasītājas dalībnieku grāmatā iekļauto ierakstu viltojumu. Tas konstatēts ar likumīgā spēkā stājušos Rīgas apgabaltiesas 2003.gada 19.marta spriedumu civillietā Nr.CA-2722/2-2003.

[1.4] Prasība pamatota ar Civillikuma 1635., 1775. un 1799.pantu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2013.gada 12.februāra spriedumu prasība noraidīta.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar Rīgas pilsētas SIA "/Nosaukums/" apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2013.gada 9.septembra spriedumu prasību apmierinājusi. No /pers. B/ Rīgas pilsētas SIA "/Nosaukums/" labā piedzīti zaudējumi 8120 Ls un tiesas izdevumi, kas saistīti ar valsts nodevas samaksu 764,76 Ls, bet valsts labā piedzīti ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 10,90 Ls. Rīgas pilsētas SIA "/Nosaukums/" noteiktas tiesības par laiku no 2009.gada 6.novembra līdz sprieduma izpildei (izsoles dienai) saņemt no /pers. B/ 6% no simta gadā no parāda pamatsummas 8120 Ls.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Atbildētājs bijis Rīgas pilsētas SIA „/Nosaukums/" izpilddirektors ar paraksta tiesībām no 1999.gada 23.jūlija līdz 2003.gada 19.augustam.

Lietā nav strīda par to, ka prasītājas vārdā aizņēmuma līgumu 1999.gada 12.novembrī parakstījis tās izpilddirektors /pers. B/.

Saskaņā ar aizņēmuma līgumu prasītāja aizņēmusies no tās dibinātāja /pers. C/ 14 000 ASV dolārus vēja parka celtniecībai. Lietas materiāliem pievienota kases ieņēmumu ordera kvīts Nr.2, atbilstoši kurai no /pers. C/ saņemti 14 000 ASV dolāri.

[3.2] Atbilstoši Civilprocesa likuma 104.panta pirmajai daļai un, ņemot vērā pirmās instances tiesas sēdē nodibināto, ka atbildētājs parakstījis lietas materiālos esošo kases ieņēmuma ordera kvīti Nr.2 un, kā to pirmās instances tiesas sēdē apliecinājusi lieciniece, grāmatvede /pers. G/ saņēmusi no /pers. C/ 14 000 ASV dolāru darba vajadzībām, atzīstams par pierādītu fakts, ka tieši atbildētājs saņēmis no /pers. C/ minēto aizdevuma summu.

No lietas materiāliem nav konstatējams, ka saņemtais aizdevums 14 000 ASV dolāri būtu nodots prasītājas rīcībā, turklāt minēto apstākli pirmās instances tiesas sēdē apstiprinājis arī liecinieks. Uzņēmuma kasieris /pers. H/ paskaidrojis, ka naudas līdzekļi no atbildētāja nav saņemti ne prasītājas kasē, ne norēķinu kontā.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu lietas izskatīšanas gaitā pretējais par aizdevuma nodošanu prasītājai nav pierādīts, līdz ar to secināms, ka atbildētājs prasītājas vārdā pieņēmis no /pers. C/ aizdevumu 14 000 ASV dolāri, savukārt prasītājas rīcībā to nav nodevis.

[3.3] Civillikuma 1779.pants paredz, ka katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis. Atbilstoši Civillikuma 1775.pantam katrs zaudējums, kas nav nejaušs, ir jāatlīdzina.

Tiesību teorijā atzīts, ka zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaicīgi pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) tiesību aizskārēja neattaisnojama darbība, kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vainojamības viedokļa; 2) zaudējumu esamība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību.

Vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un dzīvē gūtiem novērojumiem atzīstams, ka atbildētāja rīcība, prasītājas vārdā pieņemot no /pers. C/ aizdevumu 14 000 ASV dolāri, bet prasītājas rīcībā to nenododot, uzskatāma par tiesību aizskārēja neattaisnojamu darbību.

No lietas materiālos esošajiem kases izdevumu orderiem konstatējams, ka prasītāja no saviem līdzekļiem atlīdzinājusi /pers. C/ no prasītājas izpilddirektora /pers. B/ vārdā parakstītā 1999.gada 12.novembra aizņēmuma līguma izrietošo aizdevuma summu, no kā secināms, ka noticis prasītājas mantas samazinājums par 8120 Ls, tādējādi radot prasītājai zaudējumus.

Apstāklis, ka aizdevums nav reģistrēts ne uzņēmuma kasē, ne kontā, nevar kalpot par pamatu fakta, ka prasītājai nav nodarīti zaudējumi, nodibināšanai, jo lietas izskatīšanas gaitā noskaidrots, ka tieši atbildētājs prasītājas vārdā saņēmis aizdevumu.

Ņemot vērā, ka prasītājai bijis jāsamaksā 8120 Ls /pers. C/ (jāatdod izsniegtais aizdevums), lai gan prasītāja nav varējusi aizdevumu izlietot savai komercdarbībai, jo aizdevums faktiski nav nodots tās rīcībā, konstatējams cēloniskais sakars starp atbildētāja prettiesisko rīcību un prasītājai nodarītajiem zaudējumiem.

[3.5] Pirmās instances tiesa, norādot, ka prasībai iestājies noilgums, pamatojoties uz Komerclikuma 172.panta sesto daļu, minēto tiesību normu piemērojusi nepamatoti, jo aizņēmuma līguma noslēgšanas brīdī 1999.gada 12.novembrī Komerclikums nebija spēkā, tas stājies spēkā 2002.gada 1.janvārī. Prasība celta 2009.gada 6.novembrī, līdz ar to nav nokavēts Civillikuma 1895.pantā noteiktais desmit gadu noilguma termiņš.

Pie šādiem apstākļiem atzīstams, ka iestājies atbildētāja pienākums atlīdzināt prasītājai zaudējumus 8120 Ls.

[4] Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniedzis atbildētājs, pārsūdzot to pilnā apmērā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[4.1] Tiesa nepareizi piemērojusi Civilprocesa likuma 104.panta pirmo daļu, atzīstot par pierādītu ar liecinieces /pers. G/ liecību faktu, ka tieši atbildētājs no /pers. C/ saņēmis aizdevuma summu. Liecība neapstiprina apstākli, ka naudu saņēmis atbildētājs.

[4.2] Tiesa, secinot, ka aizdevums nav nodots prasītājas vajadzībām, nav piemērojusi Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu un 95.panta otro daļu, kas novedis pie lietas nepareizas izspriešanas. Celtās prasības pamatā ir apstāklis, ka no /pers. C/ saņemtais aizdevums nav ticis nodots prasītājas rīcībā. Naudas nesaņemšanas faktu prasītājas kasē vai kontā bankā nevar pierādīt ar liecinieku liecībām, to var pierādīt ar grāmatvedības dokumentiem saskaņā ar likuma "Par grāmatvedību" 2., 6. un 7.pantu. Tādējādi prasītājs nav pierādījis aizdevuma nenodošanu prasītājas rīcībā.

[4.3] Tiesa, secinot, ka atbildētāja rīcība, nenododot prasītājai naudas līdzekļus, uzskatāma par neattaisnojamu rīcību, nav norādījusi normatīvo aktu, saskaņā ar kuru atbildētāja rīcība būtu atzīstama par tiesību aizskārēja neattaisnojamu darbību, un nav devusi šai rīcībai vērtējumu.

Tiesa nepamatoti piemērojusi Civillikuma 1773. un 1775.pantu, saskaņā ar kuru zaudējumi atlīdzināmi tikai tajā gadījumā, ja ir konstatējama personas prettiesiska, neattaisnojama rīcība, tas ir, darbība, kas ir pretrunā ar materiālo tiesību normām. Šāda darbība nav konstatēta.

[4.4] Konstatējot zaudējumu esamību, tiesa nepareizi iztulkojusi Civillikuma 1770.pantu. Tiesas konstatētie apstākļi, ka atbildētājs saņemtos naudas līdzekļus nav nodevis prasītājas rīcībā, nevarēja radīt zaudējumus, jo šāds sabiedrības nesaņemts aizdevums tai nebija jāatgriež /pers. C/.

Tiesa nav norādījusi argumentus, kādēļ, vērtējot jautājumu par zaudējumu rašanos, nav ņemtas vērā liecinieces liecības, ka kases ieņēmumu orderis netika noformēts. Tas novedis pie lietas nepareizas izspriešanas. Zinot, ka aizdevums paredzēts sabiedrībai, grāmatvede kases ieņēmumu orderi nenoformēja.

[4.5] Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1895.pantu, secinot, ka prasības celšanai nav iestājies noilgums, bet Komerclikuma 172.panta sestā daļa nav piemērojama, jo aizņēmuma līguma noslēgšanas brīdī Komerclikums nebija spēkā.

Prasība pret atbildētāju celta kā pret prasītājas izpildinstitūcijas pārstāvi, sakarā ar atbildētāja prettiesisku rīcību.

Prasītāja Komercreģistrā ierakstīta 2003.gada 20.augustā. Līdz ar to, ievērojot Komerclikuma spēkā stāšanās kārtības likuma 6.panta otro daļu, piemērojamas Komerclikuma normas.

Lēmums par prasības celšanu pieņemts 2007.gada 19.februārī, bet prasība celta 2009.gada 6.novembrī, nokavējot Komerclikuma 172.panta sestajā daļā noteikto termiņu prasības pret izpildinstitūcijas locekļiem celšanai. Jāņem vērā arī tas, ka saskaņā ar Komerclikuma 170.pantu kreditors prasību sabiedrības labā par valdes locekļu nodarītajiem zaudējumiem var celt piecu gadu laikā no prasības tiesību rašanās. Tātad nokavēts arī šis termiņš prasības celšanai.

Turklāt saskaņā ar 2007.gada 19.februāra dalībnieku ārkārtas sapulces protokolu prasības celšanai pret atbildētāju ievēlēti /pers. K/ un /pers. L/, bet prasību cēlis zvērināts advokāts Daniels Neibergs, kurš netika pilnvarots pārstāvēt sabiedrību tiesā. Tātad nav ievērots Komerclikuma 172.pants.

[4.6] Tiesa nepareizi piemērojusi Civilprocesa likuma 195.pantu, jo nebija pamata noteikt tiesības saņemt procentu maksājumus zaudējumu atlīdzināšanas gadījumā. Tiesa noteikusi tiesības saņemt procentus no prasības celšanas dienas, lai gan prasītāja prasību par procentu piedziņu nav cēlusi. Procentus par laiku no prasības celšanas dienas līdz sprieduma taisīšanas dienai var piedzīt tikai tad, ja pieteiks attiecīgs prasījums.

[5] Paskaidrojumus par atbildētāja kasācijas sūdzību iesniegusi prasītāja, norādot, ka kasācijas instances tiesas kompetencē neietilpst pierādījumu pārvērtēšana. Apelācijas instances tiesa ir konstatējusi priekšnoteikumus, lai saskaņā ar Civillikuma 1779.pantu atbildētājam iestātos pienākums atlīdzināt prasītājai nodarītos zaudējumus.

Nepamatots ir atbildētāja viedoklis, ka saskaņā ar Komerclikuma 176.panta sesto daļu iestājies noilgums prasības celšanai, jo normā minētais termiņš ir pienākums un atbildība pārstāvim, bet tas neattiecas uz noilgumu un nerada nelabvēlīgas sekas pašai sabiedrībai, tas ir, tā nezaudē tiesības celt prasību pret valdes locekli arī pēc šī termiņa beigām.

M o t ī v u d a ļ

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to noteic Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Civillietu departaments atzīst, ka spriedums atceļams.

[7] Civillietu departaments par pamatotu atzīst kasācijas sūdzības apsvērumu par Komerclikuma 172.panta sestās daļas pārkāpumu.

Minētā tiesību norma noteic, ka sabiedrības prasība ceļama trīs mēnešu laikā no attiecīgā dalībnieku sapulces lēmuma pieņemšanas dienas. Tādējādi Civillietu departaments konstatē, ka minētajā normā noteikts prekluzīvs termiņš prasības tiesības izlietošanai.

Prekluzīvs termiņš noteic tiesības izlietošanas periodu, un pēc tā notecēšanas attiecīgā tiesība izbeidzas *(sk. Loebers A. Par prekluziviem termiņiem. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924, Nr.1, 36.-37.lpp.)*.

[8] Kā redzams no pārsūdzētā sprieduma, apgabaltiesa atzinusi, ka pirmās instances tiesa šo normu piemērojusi nepareizi, argumentējot to, ka aizņēmuma ņemšanas brīdī Komerclikums nebija spēkā, tādēļ šajā gadījumā ir piemērojama nevis šī norma, bet Civillikuma 1895.pantā noteiktais vispārējais noilguma termiņš.

[8.1] Civillietu departaments norāda, ka apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka Rīgas pilsētas SIA "/Nosaukums/ dalībnieku sapulcē 2007.gada 19.februārī nolemts celt prasību pret /pers. B/, un ka Komerclikuma 172.panta sestajā daļā noteikts termiņš šādas prasības celšanai. Lai gan Komerclikums uz iespējamo zaudējumu nodarīšanas brīdi patiešām nebija spēkā, tomēr izskatāmajā lietā strīds ir nevis par aizdevuma saistību, bet gan par zaudējumu atlīdzināšanas prasības celšanu pret pārvaldes institūcijas locekli, kam ir pavisam cits prasības priekšmets, prasības pamats un īpaša, likumā noteikta prasības celšanas kārtība. Tādēļ šeit jāņem vērā tiesiskais regulējums nevis iespējamo zaudējumu nodarīšanas brīdī, bet gan prasības celšanas brīdī.

[8.2] Turklāt Komerclikuma spēkā stāšanās kārtības likums noteica, ka visām sabiedrībām ar ierobežotu atbildību, kuras reģistrētas pirms Komerclikuma spēkā stāšanās, jāsaskaņo savi statūti un darbība ar Komerclikumu līdz 2004.gada 31.decembrim *(sk. minētā likuma 9.panta pirmo daļu; sk. arī 3.panta pirmo daļu, 5.panta pirmo un otro daļu)*. Savukārt saskaņā ar minētā likuma 6.panta otro daļu komercreģistrā ierakstītiem komercdarbības subjektiem piemēro Komerclikuma noteikumus.

Līdz ar to, ja lēmums par prasības celšanu pieņemts 2007.gada 19.februārī, prasības celšanai ir jāpiemēro tā tiesību norma, kura ir spēkā minētajā datumā. Lēmuma pieņemšanas brīdī bija spēkā Komerclikums, tādēļ atbilstoši Komerclikuma spēkā stāšanās kārtības likuma 6.panta otrajai daļai, ir piemērojama Komerclikuma 172.panta sestā daļa.

[9] Līdz ar to konstatējams, ka atbilstoši Komerclikuma 172.panta sestajai daļai ar prekluzīvā termiņa notecēšanu ir izbeigusies SIA "/Nosaukums/" prasības tiesība pret /pers. B/ par prasībā norādīto priekšmetu un uz tajā norādītā pamata.

Prekluzīvā termiņa kļūdainai nosaukšanai par noilgumu nav tiesiskas nozīmes, ciktāl, izskatot lietu, ir ņemta vērā prekluzīvā termiņa būtība un ciktāl

lietas iznākums tai atbilst.

[10] Ņemot vērā iepriekš minēto, Civillietu departaments secina, ka pārsūdzēto spriedumu nevar atzīt par likumīgu, tāpēc tas atceļams, nododot lietu jaunai izskatīšanai.

Ievērojot to, ka minētais materiālo tiesību normas pārkāpums ir patstāvīgs pamats sprieduma atcelšanai, nav nozīmes pārējo kasācijas argumentu vērtējumam.

Atceļot spriedumu, atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai /pers. B/ atmaksājama drošības nauda 284,57 EUR.

R e z o l u t ī v ā

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Civillietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 9.septembra spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Atmaksāt /pers. B/ drošības naudu 284,57 EUR.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis (*paraksts*) A.Strupišs

Tiesnese (*paraksts*) V.Cīrule

Tiesnese (*paraksts*) I.Lauka

NORAKSTS PAREIZS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Civillietu departamenta tiesnesis A.Strupišs

Rīgā 2016.gada 20.maijā